

Raport referencyjny do modułu/przedmiotu: **Rola kapitału społecznego w gospodarce prosumenckiej**

Opracował
dr hab. Adam Bartoszek

Katowice 2015

UNIwersYTET ŚLĄSKI w Katowicach
ul. Bankowa 12, 40-007 Katowice
www.us.edu.pl

POLITECHNIKA ŚLĄSKA, Wydział Elektryczny
ul. Bolesława Krzywoustego 2, 44-100 Gliwice
www.elekr.polsl.pl

Wstęp

Celem przedmiotu będzie wprowadzenie słuchaczy w zagadnienia społeczno-kulturowych źródeł i barier rozwoju ruchu prosumenckiego, kształtującego się wokół energetyki prosumenckiej. Podejmowanie innowacyjnych inicjatyw społecznych i ekonomicznych przedsięwzięć służących kreowaniu jakości życia i konsumowania przyjaznego środowiska naturalnemu jest związane z cechami kulturowymi (wartościami) oraz z cechami sieci społecznych, które łączą owe wartości z normami zaufania, wzajemności i dążenia do realizacji dobra wspólnego - a te są podstawowymi wskaźnikami kapitałów społecznych. Prosumenckie inicjatywy wymagają kształtowania motywacji do bycia świadomym konsumentem i prosumencko zorientowanym uczestnikiem sieci społecznych. Kapitał społeczny może być albo barierą dla działań prosumenckich (ekskluzywne lub atomizujące ludzi praktyki kulturowe) lub zasobem wiążącym (inkluzywnym) i sprzyjającym świadomemu inwestowaniu w produkowanie lub współwytwarzanie energii z odnawialnych źródeł oraz praktykom zmniejszania obciążeń środowiska naturalnego. Dlatego zagadnienia kapitału społecznego są konieczne do przedyskutowania w środowisku osób zorientowanych na promowanie rozwiązań zawierających łańcuch wartości społecznych i środowiskowych wykraczających poza czysto ekonomiczną kalkulację biznesowych korzyści z wyboru odnawialnych źródeł energetyki.

Treść merytoryczna.

Definiowanie kapitałów społecznych w socjologii prowadzi się z perspektywy opisu fundamentów więzi społecznej i zasobów służących rozwojowi społecznemu. Nurt ten odwołuje się do:

1. wskazania podstawowych form solidarności grupowej, jako źródeł kulturowych zasad współpracy i tożsamości oraz kompetencji społecznych;
2. analizowania kulturowych czynników budujących poczucie wzajemnych zobowiązań,
3. identyfikowania norm współdziałania i cnót etycznych wymaganych od członków włączanych w działania grup realizujących wspólne cele oraz zbiorowe interesy;
4. opisywania form aktywności i funkcje zasobów, wnoszonych w sieci społeczne przez różne typy kapitału społecznego;
5. badania i porównywania zasobów kapitału społecznego niezbędnych do realizacji prospołecznych i innowacyjnych przedsięwzięć oraz obywatelskiej kultury partycypacji.

Podstawowym założeniem planowanego kursu z teorii kapitału społecznego jest pogłębienie wiedzy studentów o znaczeniu mechanizmów kulturowych, takich jak: normy współpracy w sieciach społecznych; wiążące i uogólnione zaufanie społeczne; wzmacnianie kultury nieufności grup pierwotnych do instytucji społecznych i państwa; zasoby obywatelskie pomostowego łączenia wartości cenionych w różnych społecznościach

lokalnych; identyfikowanie zagrożeń norm wspólnotowych wynikających z pułapek społecznych, barier tkwiących w nawykach i społecznych nierównościach (na poziomie habitusów i praktyk symbolicznych) oraz egoizmu grupowych strategii i interesów różnicujących pojmowanie dobra wspólnego dla realizowania innowacyjnych, prospołecznych rozwiązań (w tym inicjatyw prosumenckich).

Treści wykładu będą obejmowały następujące zagadnienia:

1. przedstawienie źródłowych idei kapitału społecznego, kapitału kulturowego i kapitału ludzkiego i ich obywatelską oraz ekonomiczną produktywność w ujęciu J. Colemana, P. Bourdieu, R. D. Putnama i F. Fukuyamy.
2. odwołanie do klasycznych koncepcji norm i wartości jako cnót obywatelskich. Analiza czynników budowania wspólnoty obywatelskiej.
3. charakterystykę twierdzeń i analizę form kapitałów społecznych (wskazanie na polską recepcję teorii kapitału społecznego i najnowsze badania diagnozujące jego użyteczność w objaśnianiu efektywności działań w sieciach społecznych)
4. analizę czynników kulturowych aktywizujących negatywne form kapitału społecznego (amoralny familizm Banfielda, pułapki społeczne Harding i Hankiss, kulturę nieufności Sztompki). Wskazanie na autorskie interpretacje źródeł nieufności i niskich potencjałów kapitału społecznego w polskim społeczeństwie.
5. zestawienia porównawcze zasobów kapitału społecznego w ramach badań przekrojowych Diagnoza Społeczna J. Czapińskiego, badania międzynarodowe Europejski Sondaż Wartości (EVS) - H. Domanski, K. Skarżyńska, F. Sztabiński.
6. definiowanie czynników rozwoju społeczeństwa i gospodarki prosumenckiej, jako sieci powiązań zależnych od form kapitału społecznego i równocześnie funkcjonalnych dla jego rozbudowy w wymiarze indywidualnym, lokalnym i instytucjonalnym.
7. diagnoza zasobów społeczno-kulturowych na rzecz wartości społeczeństwa prosumenckiego, oraz barier i szans zwiększania ekonomicznych nakładów na funkcjonowanie sieci prosumenckich w Polsce.
- 8.

Podstawowe treści wykładu posłużą zapoznaniu uczestników kursu z terminologią i typologiami teorii kapitałów społecznych w klasycznych interpretacjach J. Colemana, R. Putnama, F. Fukuyamy, P. Bourdieu i N. Lee a w Polsce adaptowanych w pracach P. Sztompki, J. Czapińskiego, M. Theiss i innych. Opisują oni kapitały: wiążący, pomostowy, sieciowy; kapitał ekskluzywny i inkluzywny; produktywny i negatywny (brudny) kapitały społeczne (korupcja, nepotyzm, klientelizm); kapitały jednostkowe i zbiorowe, lokalne, regionalne; kapitały społeczny, kulturowy, intelektualny ujmowane łącznie jako składowe kapitału ludzkiego i źródła aktywizacji kapitału ekonomicznego oraz efektywności funkcjonowania rynku i instytucji społecznych.

Student zapoznany z podstawowymi założeniami teorii i typami kapitału społecznego, w części ćwiczeniowej kursu będzie włączany w aktywną dyskusję nad formami

praktyk społecznych i wzorów kulturowych koniecznych do promowania gospodarki prosumenckiej. Przykłady rozwiązań instytucjonalnych adresowanych dla użytkowników OZE będą analizowane w kontekście mechanizmów kapitału społecznego sprzyjających budowaniu wartości prosumenckich i sieci wspierające prosumenckich. Prowadzone dyskusje w formach konwersatoryjnych, ilustrowane studiami przypadku i symulacjami efektów rywalizacji o korzyści wspólnotowe oraz strategii egoistycznych (indywidualnych i grupowych) które degradują wartości dobra wspólnego lub blokują efektywne realizowanie korzyści związanych z rozwojem lokalnych form społeczeństwa prosumenckiego.

Opis uzyskanych kompetencji w ramach przedmiotu

Studenci po ukończeniu kursu omawiającego znaczenie typów kapitałów społecznych dla efektywności działań instytucjonalnych (w tym innowacji prosumenckich), będą zdolni do analizowania i interpretowania kulturowych procesów oraz zasobów społecznych warunkujących szanse rozbudowy prosumenckiej energetyki w Polsce.

Dzięki zdobytej wiedzy na temat wybranych teorii kapitału społecznego student będzie umiał określić kulturowe cechy struktur kreujących trendy społeczne, sprzyjające lub ograniczające szanse na sukces wdrażania innowacji prosumenckich. W ramach prowadzonych zajęć student uzyska świadomość na temat istotnych konsekwencji społecznych związanych ze wspieraniem innowacji przełomowych, jakimi są instalacje OZE w środowiskach lokalnych. Po zrealizowaniu zajęć z tego przedmiotu student rozwinie umiejętności opracowania i prezentacji argumentów na rzecz wartości kulturowych i środowiskowych, wpisanych we wspólnotowe korzyści z realizowania prosumenckiego stylu życia. Uzyska on także świadomość uwarunkowań społecznych procesu implementacji technologii przyjaznych dla środowiska i zrównoważonego rozwoju społecznego. Wiedza i kompetencje społeczne uzyskane przez słuchaczy kursu pozwolą im na twórcze uczestnictwo w grupach, stowarzyszeniach prosumenckich oraz świadome wspieranie gospodarki prosumenckiej na poziomie instytucji lub firm i organizacji biznesowych promujących odnawialne źródła energii i technologie prosumenckie.

W szczególnym stopniu, po efektywnym zrealizowaniu kursu, oczekiwane jest rozbudowanie kompetencji studenta w zakresie komunikowania wartości służących budowaniu pomostowych / partnerskich relacji społecznych w stosunkach instytucjonalnych lub biznesowych z inwestującymi w OZE prosumenckimi, oraz z organizacjami działającymi na rzecz promowania gospodarki prosumenckiej.

Literatura

1. Fukuyama F.: Zaufanie. Kapitał społeczny a droga do dobrobytu, PWN Warszawa 1997.
2. Putnam R.D.: Demokracja w działaniu, Warszawa 1999
3. Theiss M.: Krewni- znajomi – obywatele. Kapitał społeczny a lokalna polityka społeczna. Toruń 2007

4. Herbst M. (red): Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój regionalny. Wyd. SCHOLAR, Warszawa 2007.
5. Sztompka P.: Zaufanie. Fundament społeczeństwa. "Znak", Kraków 2007.
6. Działek J.: Kapitał społeczny jako czynnik rozwoju gospodarczego w skali regionalnej i lokalnej w Polsce, UJ, Kraków 2011.
7. Giza A., Sikorska M. (red.): Współczesne społeczeństwo polskie, PWN Warszawa 2012.
8. Misiak W., Łucki Z.: Energetyka a społeczeństwo. PWN 2012 Warszawa.
9. Mularska-Kucharek M.: Kapitał społeczny a jakość życia. Na przykładzie zbiorowości wielkomięskiej. WUŁ, Łódź 2013.
10. Bukowski M., Pankowiec A., Szczerba P., Śniegocki A.: Przełomowa energetyka prosumencka. Dlaczego źródła rozproszone mogą doprowadzić do przewrotu na rynku energii? WISE, Warszawa 2014.

Literatura uzupełniająca:

1. Hankiss E.: Pułapki społeczne, WP, Warszawa 1986.
2. Szczegóła L.: Bierność obywateli. "Elipsa" Warszawa 2013.
3. Gardawski J., Gilejko L., Siewierski J., Towalski R.: Socjologia gospodarki, "Difin" Warszawa 2008.
4. Lambkin M., Foxall G., F van Raaji, Helibrun B.: Zachowanie konsumenta. Koncepcje i badania europejskie. PWN, Warszawa 2001.
5. Czapiński J., Panek T. (red.): Diagnoza Społeczna - raporty 2005-2007-2009-2011-2013